

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 26 • ČÍSLO 13 • VYŠLO 30. ZÁŘÍ 2024

CENA 24 Kč

Komentář
Sabira Agalarova:
**Romská kultura
není jen tanec**

strana 3

Rozhovor s Markétou
Košťatkovou

O významu doučování

strana 4

Rozhovor s Tomášem
Funtim:

**„Usiluji o to dostat se do
michelinské restaurace“**

strana 6, 7

ZPRÁVY

ČR – Letošní krajské volby jasně ovládlo opoziční hnutí ANO. Stejně jako před čtyřmi lety vyhrálo v deseti ze 13 krajů. V Moravskoslezském a Karlovarském kraji může dokonce vládnout bez koaličních partnerů. V Jihočeském, Jihomoravském a Libereckém kraji zvítězily vládní strany v čele s dosavadními hejtmany. Z voleb vzejde silnější i další opoziční hnutí SPD i koalice Stačilo!, naopak fiaskem skončilo hlasování pro vládní Piráty, jejichž vedení kvůli tomu dalo své funkce k dispozici. Nejlepší pozici má ANO i po prvním kole senátních voleb. V něm bylo zvoleno hned pět senátorů. Je to nejvíc v historii této parlamentní komory. O zbylých 22 křeslech se rozhodne za týden. ANO v prvním kole získalo dva senátory a ve druhém kole má 19 finalistů, nejvíc ze všech subjektů.

ČR – Nejvyšší soud dal vydavatelům projevů nacistického diktátora Adolfa Hitlera šanci na vyšší odškodnění za trestní stíhání, které skončilo jejich zproštěním. Vyhověl dovoláním Pavla Kamase, Lukáše Nováka a nakladatelství Guidemedia. Vysoudili částky od 87 000 do 94 000 korun. Znovu musí rozhodovat Krajský soud v Brně.

Romští žáci v tom nemusí být sami. S doučováním pomáhají nejen „neziskovky“

Začala škola a s ní pro některé žáky, ale i rodiče často obtížná situace. Jak doučit dítě, co ve škole zameškalo, čemu nerozumělo a s čím prostě potřebuje pomoci? Přiznejme si, že ani sami rodiče si často již nepamatují učivo ze základní či střední školy. A už vůbec nemluví o tom, že v dnešní době probíhá výuka diametrálně odlišně než za dob našich školních let a obsah i metodika jsou zcela jiné. Úkoly jsou často výzvou i pro samotné rodiče, protože jsou nesrozumitelné, nebo zbytečně složité. Mnoho rodičů je však také pracovním vytížením a na důkladné doučování svých dětí prostě nemá dostatek času.

Naštěstí však existuje pomoc. Doučování romských žáků se věnují neziskové organizace a my jsme některé z nich oslovili. Jak se jim daří doučovat romské děti a co to obnáší, nám přiblíží pražská organizace RomPraha a brněnská IQ Roma servis.

Spolek RomPraha je organizací pro potřeby romských a prorom-

Pokračování na str. 5

Kde nám prokluzuje inkluze? A kdo chce z kola ven?

„Cílem inkluze je, aby všechny děti, bez ohledu na socioekonomické, specifické vzdělávací potřeby nebo zdravotní znevýhodnění, měly rovné příležitosti dostat se ke kvalitnímu vzdělání,“ říká v rozhovoru pro Romano hangos Jana Šafaříková, lektorka a mentorka doučování v organizaci Drom a kariérová poradkyně Nadačního fondu Verda.

Dobry den, rada bych se na úvod zeptala, jak funguje inkluzivní vzdělávání v praxi?

Dobry den. Inkluzivní vzdělávání je myšlenka, která se snaží začlenit žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, tím myslím i ty ze sociálně vyloučeného prostředí, do běžných tříd. V praxi to funguje různě. Někde se daří, jinde se školy potýkají s problémy. Pro úspěch inkluze je klíčová dobrá příprava pedagogických pracovníků, individuální přístup a dostatečné financování.

Je pro sociálně slabé studenty dostupné doučování? Jak funguje?

Ano, v Česku existují různé progra-

my zaměřené na doučování sociálně slabých studentů. Jsou zdarma a jsou poskytovány neziskovými organizacemi, komunitními centry či charitativními organizacemi. Funguje to tak, že pracovníci těchto organizací, dobrovolníci nebo vysokoškolští studenti pomáhají dětem po skončení vyučování. Další možnost je obrátit se přímo na školu, na její poradenské pracovníky a využít doučovací programy přímo ve škole.

Jaké programy se snaží řešit v Brně problém doučování?

V Brně je několik neziskových organizací, které poskytují doučování romským dětem i dalším znevýhodněným skupinám. Další jsou projekty organizované na univerzitách – například v Brně je to Masarykova univerzita a její Aktivní doučování v rámci pedagogické fakulty.

Kolik romských dětí a středoškoláků má zájem o doučování?

Přesný počet zájemců je těžké určit,

Pokračování na str. 2

Karvinský soud propustil dalšího žháře z Vítkova. Lukeš, který zaútočil na romskou rodinu s malými dětmi, je po 15 letech na svobodě

Okresní soud v Karvině z vězení podmínečně propustil Jaromíra Lukeše odsouzeného k 22 letům za rasově motivovaný žhářský útok na romskou rodinu ve Vítkově v roce 2009. Ve vězení strávil více než 15 let. Zkušební dobu soud stanovil na sedm let. Lukeš se nesmí přibližovat k rodině popálené romské dívky Natálky žijící v Budišově nad Budišovkou. Propuštění doporučil i státní zástupce. Naopak zástupci rodiny byli proti.

Soudkyně Hana Raszyková uvedla, že na svobodě bude Lukeš schopen poškozeným platit vyšší částky. Předložil, že má zajištěnou práci u svého strýce. „Prokázal také dostatečné polepšení. Lze očekávat, že bude v budoucnu vést řádný život,“ uvedla předsedkyně senátu. Rozhodnutí je pravomocné. Lukeš i státní zástupce se vzdali práva na odvolání. Vězení Lukeš dnes po poledni opustil.

Lukeš je tak v pořadí třetím propuštěným ze čtyř odsouzených žhářů. Loni v květnu vězení opustili Václav Cojocar a Ivo Müller. Odpykali si dvě třetiny z dvacetiletého trestu za pokus o několikanásobnou rasově motivovanou vraždu. Ve vězení už zůstává jen David Vaculík.

Důležitým aspektem v rozhodování soudu byl znalecký posudek, který si soud nechal vypracovat. Původní posudek z doby po dopadení Lukeše charakterizoval jako nevyrovnanou a egoistickou osobnost. Objevil u něj například i inklinaci k extrémním pravicovým názorům s xenofobními náznaky či zvýšenou agresivitu. Závěry aktuálního posudku od stejného znalce popisují pozitivní změny. Například i to, že se změnil jeho hodnotový žebříček. Už se nekloní k radikální pravici.

Matka popálené Natálky Anna Siváková s propuštěním nesouhlasí. „Přišli jsme o majetek, zdraví i budoucnost. Když byli propuštěni první dva žháři, nemohli jsme tomu uvěřit. Spláci (Lukeš) malé částky. Omluvný dopis poslal po více než deseti letech,“ uvedla ve vyjádření, které soudkyně přečetla. Markus Pape, který zastupuje otce Natálky Pavla Kudrika, řekl, že podle něj Lukeš nesplnil podmínky nutné pro propuštění. „Například neplatí škodu,“ řekl. Odsouzení mají Natálce zaplatit přes devět milionů korun a dalších přibližně sedm milionů korun pojišťovně.

Lukeš v květnu u soudu vyjádřil lítost nad svým činem. Zástupci věznic i probační a mediační služby také jeho žádost podpořili. Resocializace odsouzeného je podle nich možná, ve vězení se choval vzorně.

Lukeš, který se aktivně hlásil k neonacistické scéně na Opavsku, byl jedním z iniciátorů útoku. Podle dřívějšího rozsudku to byl on, kdo vytipoval dům ve Vítkově, na který skupinka sympatizantů extrémní pravice 18. dubna 2009 krátce před půlnocí zaútočila. Tři maskovaní pachatelé tehdy vhořili do oken přízemního domu každý po jedné zápalné lahvi naplněné benzinem. Pak žháři ujeli autem, v němž čekal jejich komplic. Mohutný požár, který pachatelé založili, málem připravil o život tehdy ani ne dvouletou holčičku Natálku a zranil její matku a otce.

V době útoku bylo v domě osm lidí. Nejhůř dopadla právě malá Natálka, která utrpěla popáleniny na téměř 80 procentech těla. V kritickém stavu byla převezena do nemocnice, z níž ji lékaři propustili po osmi měsících. Dívka přišla o tři prsty na rukou a má další doživotní následky, opakovaně musí podstupovat operace. S méně vážným zraněním vyvázla z hořícího domu dívka matka Anna Siváková a také její partner Pavel Kudrik.

ČTK

Radnice rozdává 150 kompostérů

Podzim je obdobím úklidu zahrad, a tak by se mohl zahrádkářům hodit kompostér. Ze 700 jich radnice letos zdarma rozdala 550 kusů. Stačilo vyplnit a podat žádost. Do konce roku je pro občany Loun, městských částí Brloh a Nečichy připraveno ještě 150 nádob.

„O kompostér si mohou požádat majitelé rodinných domků, zahrádkáři, ale také SVJ či příspěvkové organizace. K získání kompostéru je krátká cesta, stačí vyplnit žádost a doručit ji na podatelnu městského úřadu. Kompostéry jsou k dispozici zdarma,“ vyzývá vedoucí odboru komunitního rozvoje a participace Petra Kotková.

Formulář žádosti o kompostér je dostupný na webu města. „Po jejím schválení kontaktuje zájemce příslušný zaměstnanec a předá další podrobnosti. K vyzvednutí kompostéru dochází v areálu Technické správy města Louny v Poděbradově ulici,“ doplňuje mluvčí města Marcel Mihalík.

Aktuálně zbývá k dispozici ještě zhruba 150 kompostérů.

Město Louny svým občanům doporučuje o kompostéry požádat i z toho důvodu, že zpracování odpadu stojí město čím dál víc peněz. „Jestliže ale bioodpad zkompostujete, tak neskončí v popelnici na směsný odpad a poté na skládce, kde jej musí třídít. Ušetřené finanční prostředky za toto třídění pak město může investovat například do kultury a sportu, výsadby zeleně a podobně,“ vysvětluje Kotková.

Marcel Mihalík

Kde nám prokluzuje inkluze? A kdo chce z kola ven?

Dokončení ze str. 1

ale mnoho romských dětí a středoškoláků zájem o doučování má. Často se setkávají s obtížemi ve škole např. kvůli odlišnému mateřskému jazyku a doučování jim může pomoci dosáhnout lepších výsledků.

Kde všude se v Brně můžou romské děti hlásit do doučování?

V Brně mohou děti hledat pomoc v neziskových organizacích, nebo mohou kontaktovat školní poradenské pracovníky. Existuje také online mapa doučujících organizací v okolí a tam si mohou vyhledat kontakty. Mapu vytvořil Národní pedagogický institut a je dostupná na: <https://doucovani.edu.cz/kdo-mi-pomuze>

Česká republika byla mnohokrát kritizována za diskriminaci romských žáků a za segregaci ve vzdělávání. Zlepšuje se to?

Situace se pomalu zlepšuje, ale stále existují problémy. Česká republika přijala řadu opatření na podporu inkluze, ale výzvy, jako je segregace romských žáků v některých školách nebo předsudky ve společnosti, bo-

hužel přetrvávají. Roli hrají i socioekonomické podmínky, které ovlivňují úspěch vzdělávání těchto žáků. Ale jak říkám, situace se lepší.

Zlepšila se spolupráce mezi rodiči a školou?

Zdá se mi, že v poslední době se ve školách snaží o větší aktivní zapojení rodičů do vzdělávacího procesu a kladou větší důraz na spolupráci. To je skvělé. Nicméně zde stále existují problémy, zejména u znevýhodněných skupin, kde může být překážkou nedostatečná důvěra ve školský systém nebo komunikační bariéry.

Jak podle Vás vnímají smysl inkluzivního vzdělávání samotní děti?

Žáci inkluzivního vzdělávání vnímají různě. Někteří ho oceňují, protože jim umožňuje být součástí běžné třídy a pomáhá jim zapojit se do kolektivu. Jiní mohou mít problémy s přizpůsobením, pokud nejsou dostatečně podpořeni. Klíčové je, aby se děti cítily přijímány a podporovány.

Co je podle Vás cílem inkluze?

Cílem inkluze je, aby všechny děti,

bez ohledu na socioekonomické, specifické vzdělávací potřeby, nebo zdravotní znevýhodnění, měly rovné příležitosti dostat se ke kvalitnímu vzdělání. Chce dosáhnout toho, aby děti rozvíjely svůj potenciál naplno, učily se toleranci, respektu, odpovědnému chování a kritickému myšlení.

Jak by měla vypadat inkluzivní třída?

Inkluzivní třída by měla být pestrá, s žáky s různými schopnostmi, potřebami a zázemím. Měla by poskytovat podporu všem dětem, s využitím pomoci asistentů, speciálních pedagogů a individuálních plánů, což ale klade vyšší nároky na hlavního pedagoga, respektive je nutné jeho celoživotní vzdělávání, aby měl znalosti a dovednosti pro přizpůsobení výuky tak, aby vyhovovala všem žákům.

Jsmo na začátku školního roku, co byste chtěla vzkázat mladým romským studentům?

Ať je tento školní rok lepší, než byl ten minulý.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

Krajské a senátní volby i přes složitou situaci kvůli povodním proběhnou. Zvolit můžete i Romy a Romky

Krajské a senátní volby se v pátek a sobotu uskuteční. Vláda je přesvědčená, že je schopná zajistit hlasování i v místech zasažených povodněmi, uvedl na tiskové konferenci večer po mimořádném jednání kabinetu premiér Petr Fiala (ODS). O odklad voleb žádal primátor Opavy zasažené velkou vodou. Na ministerstvu vnitra také vznikla pracovní skupina, která má pomoci, aby se volby konaly regulérně. Místopředseda opozičního hnutí ANO Karel Havlíček v České televizi (ČT) řekl, že rozhodnutí kabinetu respektuje.

Ministr vnitra Vít Rakušan (STAN) již dříve uvedl, že kdyby se volby nekonaly, mohla by být napadána jejich legitimita. Dnes večer doplnil, že na volbách budou spolupracovat hasiči, policie, statistikové. O organizaci voleb v postižených krajích bude v úterý jednat krizový štáb.

Zákonný termín, kdy se mohlo datum voleb změnit, vypršel v pondělí, zmínil prezident Petr Pavel, který se jednání kabinetu zúčastnil. Argumentem pro odsunutí termínu by podle něj bylo, kdyby nebylo možné zajistit regulérnost hlasování ve všech místech. Novinářům to řekl při příchodu do Strakovy akademie.

Podle premiéra vláda všechny argumenty zvažovala a radila se s hejtmany i experty na volby. „Zvažovali jsme všechny argumen-

ty, varianty,“ uvedl. Zpochybňování by podle něj mohlo vzniknout i v případě odkladu hlasování, protože v 90 procentech míst volby proběhnou mohou bez problémů. Rakušan dodal, že z krajů nebyla poptávka po nouzovém stavu. Jeho vyhlášení by přitom bylo nezbytným krokem pro odsunutí termínu voleb.

Opoziční hnutí ANO bude rozhodnutí vlády respektovat, uvedl první místopředseda ANO Karel Havlíček. „Podstatné je, pokud se vláda takto rozhodla, aby dokázala zabezpečit to, že ti lidé budou moci fyzicky k těm volbám jít,“ uvedl v ČT. Poslanec SPD a člen sněmovního bezpečnostního výboru Radek Koteš s rozhodnutím vlády souhlasí. „Předpokládám, že tu regulérnost voleb bude možné zařídit na všech místech,“ řekl televizi.

Podle předpokladů, jak o nich v uplynulých dnech hovořil ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL), by v místech, kde nebude možné zprovoznit standardní volební místnosti, měli hlasování zajistit hasiči, pomáhat mají i dobrovolníci.

Připravit volby bude podle primátora Opavy Tomáše Navrátila (ANO) velmi náročné. Ve městě podle něj nebude možné otevřít některé z volebních místností, pravděpodobně nebude možné ani zajistit roznesení volebních lístků. Problém podle něj může nastat i se členy vo-

lebních komisí. Řada z nich žije v zaplavených oblastech a budou mít starosti s úklidem či opravami svých domovů, míní. V Opavě se konají jak krajské tak i senátní volby. Personální problémy má město hlavně v případě druhého kola těchto senátních.

Podle zjištění zpravodajského serveru Romea.cz letos v krajských volbách kandiduje nejméně 12 Romů a Romek. Může jich být však i více. Umístění na kandidátkách jim velkou šanci na zvolení nedává. Například Martin Mata, ředitel Inovačního centra Ústeckého kraje, kandiduje na 20. místě kandidátky hnutí Lepší sever. Nikola Stojková z Občanské demokratické strany kandiduje v Moravskoslezském kraji za SPOLU z 39. místa. Ladislav Mártha reprezentuje Sociální demokracii v Libereckém kraji. Šestatřicetiletý Cyril Koky z České pirátské strany kandiduje v Moravskoslezském kraji na 34. místě.

Všechny letošní volby by, včetně červnových evropských, měly přijít státní rozpočet na 1,6 miliardy korun. Proti loňsku je to nárůst o 910 milionů korun. Náklady na činnost policie při zajišťování bezpečnosti voleb do třetiny Senátu a krajských zastupitelstev měly podle výpočtů před záplavami činit zhruba na 34,3 milionu korun. Náklady na červnové volby vyčíslilo ministerstvo vnitra v květnu na zhruba 23,2 milionu korun. **ČTK**

KOMENTÁŘ

Romská kultura není jen tanec

SABIR ABALAROV

Romská kultura není jen tanec. Rok od roku, festival od festivalu – Romové se prezentují tancem, zpěvem, hrou na nástroje, případně kulinařským uměním. Proč se neprezentují i architekturou, slibnými projekty, činohrou, improvizací, prózou, poezií, vědeckými vynálezy, pohybovými workshopy, rapem, boxem, jógou atd.? Jenom tanec a zpěv. Nota bene, nemám nic proti tanci ani proti zpěvu. Nestačí ale samotná představa, že celá romská kultura je jeden velký čardáš. Romové jsou mnohem víc než to... Výjimkou byl například festival Romipen, kde vedle tanečních souborů byla výstava mladého malíře Davida Polhoše, workshopy, besedy atd. Peníze, které dostáváme na projekty, jsou často podmíněny kulturním programem, kterým je z větší části tanec a zpěv. Malé děti baví dospělé obecenstvo a majoritu tím, že se nabízí divákům v barevných úborech. Podíváme-li se do dějin romského tance, snadno si uvědomíme, že tanec sloužil kočujícím Romům jako „návnada“ k získání přízně hostitelů. Někdy i ve snaze svést a uloupit velkostatkářům, přes jejichž vesnice tábor procházel, jejich zásoby. Děvčata tančila, muži hráli na housle, kytary a bubny. Vytvářeli tak prostředí hypnotizujících rytmů a svůdných pohybů, hostitel opojený hloubkou černých očí, krásou těla, rytmikou hry sám ztrácel strážlivý úsudek, rozum a stud. To je v kostce příběh romského tance. Krásného tance, mocného nástroje pro přežití! Současnost je ale jiná... Současnost vyžaduje odvahu vstřebávat nové věci a ovlivňovat je zpětně romstvem. Romové již nekočují, nýbrž žijí ve svých státech, Romové jsou také Češi, Hispanci, Rumuni, Němci, Maďaři, Ukrajinci, Rusové a Fini. Romským tancem si můžeme připomínat dějiny našich temperamentů a emocí, nikoliv celé kultury! Současná romská kultura už byla měla stát na pozmeněných základech a hlavně se vyvíjet do krásy a kvěst. I tanec a zpěv, niterné projevy emocí, musí hledat styl a posouvat se. Poslední festival Iberica v Brně ukázal, že i takový klenot jako flamenco má tendenci zkoušet nové realizace, vytvářet nové inscenace, budovat nové světy a vyprávět staré příběhy novými způsoby. Moudré příběhy Romů... S velkou úctou k romské kultuře a hlubokou láskou k romskému tanci a lidem. Palikerav tumenge.

facebook.com/RHagos

Učebnice se zmínkami o Romech?

TZ – V učebnicích českého jazyka a matematiky pro 8. a 9. třídy chybí zmínky o Romech a Romkách. Romské děti mohou ztrácet zájem o učivo, pokud v něm nenajdou prvky, které by jim byly blízké nebo které by odrážely jejich zkušenosti a kulturu.

„V projektu sledujeme, jak často a v jakém kontextu se určité skupiny osob objevují. Naším cílem je ukázat stereotypy a předsudky, které se v učebnicích a pracovních sešitech opakují, a děti je tak podvědomě přijímají za své,“ říká ředitelka Genderového informačního centra NORA Eva Lukešová.

Genderové informační centrum NORA se ve svém mezinárodním projektu „Teaching Across Intersections“ (v překladu: Výuka napříč průsečíky nerovností), zabývá výzkumem o stavu nepoužívanějších učebnic 2. stupně základních škol z intersekcionalní perspektivy. To znamená, že zkoumá, jestli a jak jsou v učebnicích zobrazovány různé osoby, které mohou v naší společnosti zažívat vícenásobnou diskriminaci, například na základě pohlaví, genderu, etnicity, postižení, věku, třídy, vzdělání atd. Cílem výzkumu je zmapovat, jak často se v učebnicích objevují Romové, Romky, ženy, muži, lidé žijící s různým druhem postižení a další skupiny lidí.

Prozatímní výsledky ukazují, že 34 učebnic a pracovních sešitů z různých nakladatelství, které mají v České republice největší tištěný náklad, v tomto smyslu inkluzivní přístup spíše nepodporují. Romští žáci a žákyňe tak čelí nedostatečné reprezentaci v učebnicích. Romská minorita je zmiňována pouze okrajově, přičemž Romky–ženy nejsou v analyzovaných vzdělávacích materiálech zastoupeny vůbec. Romové jsou zmiňováni v kontextu hrůz druhé světové války, případně jsou zasazováni do stereotypních kontextů – příklad z učebnice matematiky pro 8. ročník: Fero a Dežo pracují jako dělníci na stavbě. Nedostatek zmínek, a to především v pozitivním kontextu, výrazně přispívá k přehlížení romských dětí ve vzdělávacím systému.

Jak vyplývá z průzkumů (např. EduIN 2022), většina romských žen klade velký důraz na plnohodnotné vzdělání svých dětí, přičemž 61 % z nich považuje vzdělání za klíčové pro budoucnost svých dětí. Mnoho romských dětí však během svého vzdělávání čelí diskriminaci a nedostatečným příležitostem k rozvoji, neboť pokud žákyně a žáci nenajdou prvky, které by jim byly blízké nebo které by odrážely jejich zkušenosti a kulturu v učebnicích, mohou podvědomě získat pocit, že nejsou stejně důležité jako majorita. Absence úspěšných vzorů může vést ke sníženému sebevědomí a nezatožnění se s probíranou látkou. Navíc jsou posilovány stereotypy a předsudky u zbytku třídy, což se může projevit jednostrannými nebo zkreslenými názory na určité skupiny lidí.

Celkově je důležité, aby učebnice reprezentovaly rozmanité identity, protože to přispívá k vytváření spravedlivějšího, inkluzivnějšího a informovanějšího vzdělávacího prostředí. Stejně jako v učebnicích chybí zastoupení romského žactva, tak zcela absentují například osoby s fyzickým či mentálním postižením, LGBTQ+ osoby nebo například muži pečující o děti a domácnost.

„Je třeba zajistit, aby učebnice a další vzdělávací materiály spravedlivě reprezentovaly romskou menšinu, včetně Romek. Tato opatření by měla být zahrnuta do podmínek pro udělování schvalovacích doložek učebnicím a do nově vytvořených vzdělávacích materiálů. Z toho důvodu budeme výsledky našeho výzkumu šířit také na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a do dalších institucí, které mohou obsah učebnic a pracovních sešitů ovlivnit. A pro všechny vyučující, kteří si problém nezastoupení různých skupin lidí uvědomují, připravujeme příručku, jak různá cvičení během výuky rozšířit,“ uzavírá Lukešová.

Výzkum stavu českých učebnic v rámci projektu Teaching Across Intersections je financován Evropskou unií v rámci programu Erasmus+.

Genderové informační centrum NORA, o. p. s. (zkráceně GIC NORA) je česká nevládní nezisková organizace se sídlem v Brně. Své aktivity zakládá na feministické perspektivě a zabývá se oblastí genderu. Posláním organizace je prosazování rovnosti mužů a žen ve společnosti a zlepšování životní úrovně sociálně znevýhodněných skupin v české společnosti. Mezi její aktivity patří projekty se zaměřením na citlivé vzdělávání, na odstranění diskriminace etnických menšin a LGBTQ+ osob, na podporu rovnosti žen a mužů na trhu práce, prevenci genderové podmiňované násilí nejen v pracovním prostředí a další. Mimo jiné organizace provádí genderové audity firem a institucí.

O významu doučování

Rozhovor na téma doučování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí s koordinátorkou praxí Zuzanou Dvořákovou a garantkou předmětu Doučování Markétou Košťatkovou.

Dobry den, je pro sociálně slabé studenty dostupné doučování?

Dobry den. Naše doučování se zaměřuje na děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Jsou to například děti s odlišným mateřským jazykem, děti se specifickými vzdělávacími potřebami, děti samoživitelé/samoživitelky, děti v náhradní rodinné péči, děti různých etnických a kulturních skupin atd.

Jakým způsobem funguje?

Naše doučování funguje díky studijním pedagogické fakulty. Tito studující mají ve 2. ročníku bakalářského studia povinné volitelné praxe a vybírají si mezi doučováním a asistováním ve školách. Pro účely doučování tvoříme každý rok databázi klientů, kterou sestavujeme ve spolupráci s OSDPODy, neziskovými organizacemi, školami, PPP a SPC a dalšími subjekty. Studenti si poté dítě na doučování vybírají právě z této databáze. Doučování může probíhat přímo v rodinách doma, v neziskových organizacích, školách, knihovnách, na univerzitě, ale i online, vždy záleží na vzájemné domluvě. Celé doučování je pro děti z naší databáze zdarma, v rozsahu maximálně 26 hodin za semestr. V Brně a blízkém okolí se tak daří částečně systémově podpořit děti, které mají z různých důvodů svoji vzdělávací dráhu komplikovanou. Částečně proto, že máme vždy mnohem větší poptávku, než jsme schopni studujícími pokrýt. Proto zbývá prostor i pro zapojení dalších dobrovolníků a dobrovolnic, které vždy rádi zapojíme.

Kolik romských žáků a středoškoláků má zájem o doučování?

Odhadem cca 50–70 dětí. Toto číslo se každý rok mění. Již několik let aktivně spolupracujeme s neziskovými organizacemi DROM a IQRS, které do našeho doučování každý rok zapojují své klienty a podporují je tak ve vzdělávání.

Jaké předměty doučujete?

V podstatě jakékoliv, záleží na tom, co dané dítě potřebuje. Máme výhodu, že naši studující jsou nesmírně šikovní, zvědaví a hlavně všestranní. Mezi běžné předměty patří čeština, matematika a angličtina, ale minulý rok se nám například podařilo zajistit doučování španělštiny nebo i hry na kytaru. Snažíme se, aby naše doučování nebylo jen o konkrétním předmětu, ale aby doučovatelé a doučovatelky dokázali dítě podpořit celkově. Naučit se se učit, motivovat pro další zvědavost, podpořit jejich silné stránky a společně hledat cesty, jak překonávat nějaké vzdělávací obtíže. Důležité je také upevňovat hodnotu vzdělávání, protože některé děti mohou kvůli svým předchozím nezdarům ztratit zájem o další vzdělávání. Je to tedy velmi individuální podpora a často se doučuje vše, co se ve škole probírá.

Jsou nějaké odlišnosti, jak doučovat romské dítě, české dítě nebo cizince?

Každé dítě je individuální a určité vstupuje do kontextu i prostředí, jazyk, rodinné tradice či kultura. Všechny tyto aspekty děti výrazně formují. Při práci s romskými rodinami můžeme přemýšlet o roli předsudků, které mohou do doučování vstupovat. I z toho důvodu vnímáme tuto praxi jako důležitý prostor pro vzájemné setkávání se.

„Školní vzdělávání je náročné, ale i obohacující prostředí. Zkuste si z každé nelehké situace odnést i něco pozitivního pro sebe, pro svoji budoucnost.“

Jak často děti doučování navštěvují?

Většinou je to naopak, naši studující navštěvují doučované děti, ať už přímo v jejich domácím prostředí, nebo ve školách či organizacích. Frekvence je vždy na společné domluvě, obvykle se jedná o 1–2 hodiny týdně, v celkovém počtu 26 hodin za semestr. Snažíme se, aby doučování probíhalo v ideální formě celý rok. V případě našich studujících je tedy praxe koncipovaná na dva semestry.

Co je v doučování nejdůležitější?

Velký smysl vidíme právě v kontaktu našich vysokoškoláků s dětmi, který je pro ně nesmírně motivující. Již mnohokrát se nám potvrdilo, že se samy děti začaly zajímat o to, kam by mohly jít na střední či vysokou školu. Dá se říct, že naši studující otvírají dětem dveře a ukazují jim možnosti, které jim mnohdy pomáhají vymanit se ze zažitého sociokulturního kruhu.

Dále je to určitě kromě doučování a procvičování konkrétních předmětů už samotný individuální čas, který studující s dítětem tráví. Mnoho našich dětí není zvyklých na to, že se jim dospělý člověk individuálně věnuje, poslouchá je a vnímá jejich potřeby. Ukazuje se, že tato forma doučování přináší dlouhodobě pozitivní efekt. Děti jsou často více

motivované do učení, uvědomují si, že škola není jen nutné zlo. Zároveň díky individuální péči zažívají pocit úspěchu, který možná ve škole plně ostatních dětí nezažily.

Za jakých podmínek nabízíte doučování? Je pro všechny zdarma?

Jednou z hlavních podmínek je, že musí klienti spadat do naší cílové skupiny. Dále je pro nás důležité, aby se jednalo o spolupracující rodinu, která má o doučování opravdový zájem a je na ni spoleh. Naši studující si v rámci doučování plní své praxe a je pro ně důležité, aby vše probíhalo bez obtíží, a mohli si tak včas uzavřít předmět praxi a pokračovat dále ve svém studiu. Ke vstupu do naší databáze je vždy potřeba, abychom byli osloveni spolupracující organizací a aby nám bylo pro naše studující zaručeno bezpečné prostředí třetí stranou. Celé doučování je pro děti z naší cílové skupiny zdarma. V případě, že rodina ztratí o doučování zájem, nekomunikuje se studujícími či opakovaně ruší doučování, musíme takovou rodinu z databáze vyřadit. Vše se ale vždy snažíme komunikovat i s rodinami, aby žádné dítě nepřišlo o svoji šanci na doučování.

Kde a na koho se mohou žáci obrátit se zájmem o doučování?

Zájemci se mohou obrátit například na organizace DROM či IQRS, případně na sociální pracovníci nebo na učitele ve škole. Tyto subjekty se poté propojí s námi a spolupráce může začít. Je pro nás nesmírně důležité zajistit pro naše studující bezpečné a komfortní prostředí, a z toho důvodu není možné hlásit se na doučování individuálně. Vždy musíme být osloveni třetí stranou, která se za daného klienta či rodinu zaručí. Spolupracující síť je široká a Masarykova univerzita je připravena odpovědně plnit svoji celospolečenskou roli a efektivně pomáhat, třeba právě doučováním.

Jsme na začátku školního roku, co byste chtěla vzkázat mladým romským studentům?

Školní vzdělávání je náročné, ale i obohacující prostředí. Zkuste si z každé nelehké situace odnést i něco pozitivního pro sebe, pro svoji budoucnost.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Romští žáci v tom nemusí být sami. S doučováním pomáhají nejen „neziskovky“

Dokončení ze str. 1

ských spolků působících na území hlavního města Prahy. Prezентuje romskou kulturu, rozvíjí vzdělávací aktivity, napomáhá k rozvíjení a vzdělávání členů romských spolků. Realizuje aktivity zaměřené na prezentaci národnostních kultur v Praze.

Spolek RomPraha mimo jiné ale také provozuje na Černém mostě v Bryksově ulici č. 40 na Praze 14 Komunitní centrum. To nabízí širokou škálu aktivit pro děti i dospělé a stalo se místem komunitního setkávání, bezpečným útočištěm mimoškolních aktivit pro děti i dospívající. A taktéž, kromě nejrozličnějších vzdělávacích, sportovních a kulturních aktivit nabízí i už zmíněné doučování. A obrátit se o poradenství na ně můžou i dospělí v nouzi.

Na doučování jsme využili studenty

Jak řekla projektová manažerka RomPraha Juliana Kousalová, na začátku doučování se potýkali s velkým problémem. Podařilo se jim ho však vyřešit šalamounským způsobem.

„Naráželi jsme zpočátku na nedostatek lektorů na doučování, ale tím, že k nám dochází pravidelně studentů ze střední školy na praxi, zvažili jsme možnost jejich využití. A ono to funguje,“ vysvětluje J. Kousalová.

Jak dodala, začátek bývá často podobný. „Nejdříve je zde nedůvěra romských dětí, že je doučuje slečna z majority, ale po chvíli dojde ke sblížení a děti se nejen učí, ale také se lektorkám svěřují se svými problémy a zážitky. V Komunitním centru doučují také děti s ADHD, které mají ve škole asistentky, ale stejně prospěch pokulhává, neboť výkladu některých předmětů nerozumí.“ říká J. Kousalová.

Motivujeme přes terénní práci

Lektorky, studentky středních škol, si děti velmi oblíbily a i to je motivace, proč děti na doučování chodí. Ale jak J. Kousalová řekla: „Děti motivujeme v rámci terénní práce na Černém Mostě, kde přicházíme do styku s rodiči, kteří si postěžují na špatný prospěch a naši terénní pracovníci ihned zareagují a nabízejí doučování. Také se o našem doučování ví všeobecně. Rodiče si o nás mezi sebou řeknou,“ popisuje způsob práce J. Kousalová. Jak dále uvedla, motivací pro děti je i lepší prospěch a zábava při doučování. „Děvčata to s romskými dětmi umí velmi dobře, navíc to jsou studenti ze střední sociálně právní školy. Pro ně je to i skvělá práce,“ pochvaluje si J. Kousalová.

Děti, jak řekla, využívají doučování i v době prázdnin, kdy se připravují na opravné zkoušky z různých předmětů.

Nejčastěji potřebují doučit matematiku, český a anglický jazyk, ge-

ometrii, přírodopis, fyziku a někdy požádají i o pomoc s přípravou na přijímačky na střední školu.

Malý – velký příběh

„O prázdninách zavolala maminka dívky ze šesté třídy, že má dcera opravky v srpnu a zda nabízíme doučování. Domluvily jsme se na termínech a dívka se opravdu vše naučila, že opravné zkoušky zvládla. Maminka poslala zprávu, že to dcera zvládla a že moc děkuje a určitě bude její dcera docházet na doučování od září,“ těší se J. Kousalová. Jak dodala, rodiče pomoc s doučováním velice vítají a taky je pro ně důležité, že je poskytována zdarma.

RomPraha čerpá finance pro doučování žáků z Operačního programu zaměstnanost plus.

Značný zájem je o doučování také v Brně. Poskytuje ho například organizace IQ Roma servis (IQRS) v rámci vzdělávacího programu Gendalos. Gendalos vznikl před deseti lety a od té doby je jeho součástí i doučování. Cílovou skupinou jsou žáci od 8. nebo 9. třídy základní školy až po studenty vysokých škol.

Pracujeme s motivovanými studenty i rodiči

Jak uvedl vedoucí programu Gendalos Michal Kubík, klienti se na ně sami obracují, pokud potřebují pomoci s přijímacími zkouškami na střední školu nebo si chtějí zlepšit prospěch ve škole.

„Pracujeme s motivovanými studenty, kteří si o doučování sami řeknou, nebo jim ho navrhne pracovník v rámci individuálního plánování, které se provádí s každým studentem Gendalosu,“ popisuje M. Kubík.

Jak dále upřesnil, největší zájem je o předměty čeština a matematika.

V současné době nabízí Gendalos kromě výše uvedených předmětů také doučování angličtiny, fyziky, chemie a biologie. Jak podotkl, doučování je pro studenty z rodin, které si nemohou finančně dovolit zaplatit soukromé doučování, bezplatné. Podle něj se s žádostí o doučování hlásí i sami rodiče. „Vzdělání jejich dětí je pro ně důležité a uvědomují si jeho význam pro získání lepšího zaměstnání v budoucnu. Mnohdy však sami na doučování svých dětí z různého důvodu nestačí. Rodiče mají o tuto službu v rámci našeho vzdělávacího programu největší zájem,“ dodává M. Kubík.

Šťastné konce, respektive začátky

Program Gendalos má také své příběhy. I věci, které se na první pohled mohou zdát obyčejné, mohou v budoucnu člověka ovlivnit jeho životní cestu.

„Mohu zmínit jednu šikovnou studentku, která se téměř celý minulý školní rok zodpovědně připravovala na přijímací zkoušky na střední školu a chodila k nám pravidelně každý týden na doučování. Studentka se díky svému úsilí dostala na pedagogické lyceum a v letošním školním roce úspěšně na-

stoupila do 1. ročníku,“ je spokojený vedoucí programu Gendalos Michal Kubík. Studentka podle jeho slov potřebovala pomoci zejména s českým jazykem a matematikou.

Pomoc poskytuje také Masarykova univerzita

Poskytování doučování se sice setkává s problémy, ale s nadsázkou lze říci, že tyto problémy by chtěl řešit každý program doučování. M. Kubík vysvětlil, o co se jedná. Doučování probíhá od pondělí do čtvrtka. Ale probíhá v čase, kdy i jejich studenti končí výuku ve škole, a tak je studentů na doučování nadjednou moc. Jak řekl, není možné vyhovět všem. Aby uspokojili tak velký zájem studentů, našli řešení.

„Situaci řešíme ve spolupráci s dalšími pobočkami IQRS, jako je dluhová poradna a kariérní centrum, které nám také pomáhají uspokojovat požadavky studentů. Navázali jsme také spolupráci s pedagogickou fakultou Masarykovy univerzity, která nám poskytuje kvalitní lektory z řad studentů,“ uvedl M. Kubík.

Upozornil také na velmi důležitou skutečnost, která je problémem v případě doučování přímo na školách, které jejich klienti navštěvují.

„Školy často samy poskytují doučování, problémem ale je, že se jedná o ty samé učitelé, se kterými se naši studenti setkávají na hodinách, což neřeší problém nepochopení látky při výuce,“ uvedl M. Kubík.

Doučování je financováno z projektu ministerstva školství na integraci romské menšiny. Díky tomu je v projektu Gendalos možné zaplatit kvalifikované externí doučovatele.

Mária Hušová

Rozhovor s tanečnicí a lektorkou Terezií Křokovou

Terezie Křoková (33) působí jako tanečnice a lektorka tanečního souboru Čercheňa. Žije v Brně a má tři dcery. Je vyučená jako obchodní manažer, ale této práci se nevěnuje. Veškerý svůj čas věnuje momentálně dětem a svému tanečnímu souboru. Mezi její zájmy patří tanec, hudba, vaření, výlety s rodinou, sport, čtení. Její velkou radostí je dělat dětem radost a posouvat je dopředu. V minulosti spolupracovala s divadlem Paramisa, kde si zahrála roli čarodějnické dcery. Má za sebou řadu vystoupení v různých městech České republiky. Více o ní se dočtete v rozhovoru.

Ahoj, Terezo, pracuješ jako lektorka romského tanečního souboru z Brna, Čercheňa. Mohla bys našim čtenářům přiblížit, jak to u tebe všechno začalo, od kolika let se věnuješ tanci a jaké s ním máš zkušenosti?

Tancuji od svých devíti let. Začala jsem v tanečním souboru Merci a mám za sebou mnoho soutěží, plesů, akcí, festivalů, průvodů, také i představení v divadle, kde jsem hrála hlavní roli. Tanec je můj život. Od roku 2019 jsem si založila svůj soubor TS Čercheňa.

Co bys nám o svém tanečním souboru řekla?

Tancuje u mě teď 22 dětí od věku 3 let až do 18 let. Tancujeme rumunské a ruské romské tance a tréninky máme v Káznici na Bratislavské 68 v Brně.

Jakým způsobem jsou tréninky vedené a jakou mají strukturu?

Od 13 do 16 hodin máme všechny kategorie – malinké děti, střední a velké, mezi tím máme 10 minut pauzy.

Jak velký zájem je podle tebe o zpěv a tanec u mladé romské generace?

Řekla bych, že je spíše větší zájem o tanec než o zpěv.

Tanec obnáší i disciplínu a zdravý životní styl. Jak to máš ty?

Ano, člověk na to musí mít správný dech, hlavně fyzickou. A pomáhá to, tedy aspoň mně, držet si kila.

„Tanec je pro mě vším, naplňuje mě, dělám radost dětem i rodičům.“

Kde podle tebe pramení podstata romského tance a jak bys romský tanec charakterizovala?

Romský tanec pochází od kočovných Romů, víc jak před 100 lety, kdy kočovní Romové cestovali ve vozech z místa na místo, a tradice je až doteď. Je to hodně temperamentní tanec plný barev a veselé hudby. Rumunský tanec je odlišný od romského tance v tom, že tam jsou jiné kroje, krátké sukně, košile a vysoké boty a jedná se tam spíše o kroky. Je to jiná kultura a hudba. Ruský ta-

nec je jeden z nejkrásnějších tanců, co mě nejvíc baví, jsou tam široké sukně, hodně zlata, mají pestré barvy a je to spíše o pomalém rytmu, hodně to je vidět ve filmu Cikáni jdou do nebe. Spíše bych řekla, že je to nejnáročnější tanec ze všech, na dech, fyzickou a choreografie.

Tanec je o disciplíně a práci. Jak motivuješ děti, aby začaly a vydržely u tance?

Děti inspiřuji hlavně tím, že máme hodně vystoupení. Teď máme nové sukně a taky tím, že je to baví a mají tam svoje kamarádky.

Jaké vlastnosti by podle tebe měl mít taneční lektor, kromě přirozeného pohybového nadání?

Rozhodně lásku k dětem.

Znáš i jiné taneční soubory, které se věnují romskému tanci? Jaký s nimi máte vztah?

Ano, znám taneční soubor Piroš rouža, s nimi vycházíme dobře. Pak Salut Roma, ti trénují tam, jak my. Ty vztahy mezi námi jsou spíše jen o pozdravu.

Co je podle tebe špatné u lektorování tanečních souborů, které vidíš? Co by lektori mohli zlepšit?

Aby učily děti pokoře, uznání, potlesku bez závisti a zloby. Tuhle by každý lektor měl své děti učit.

Jaké zkušenosti máš, co by lektorka romských tanců?

Zkušenosti mám opravdu velké, mám toho za sebou „protančovaného“ hodně. Mám protančenou celou Českou republiku, jak v tanečních souborech jako tanečnice, tak jako lektorka. Tančím od devíti let. Od roku 2006, kdy jsem vyhrála v Praze soutěž pod TS Merci a vedením paní Moniky Balogové, jsem postupně procestovala celou ČR a měla možnost i v zahraničí, ale to s divadlem Paramisa, kde jsem hrála hlavní roli – dceru čarodějnice. Tam jsem pracovala asi dva roky. Mám za sebou hodně akcí, festivalů, plesů, charitativních akcí, soutěží. Můžu jmenovat i největší festival v Praze v roce 2019 – Khamoro.

Kde v současné době můžeme vidět tvůj soubor, co chystáte?

Teď momentálně makáme a bude-

me mít akci v Muzeu romské kultury, někdy v říjnu.

Co osobně pro tebe znamená tanec a dá se v dnešní době uživit jako lektorka tance?

Tanec je pro mě vším, naplňuje mě, dělám radost dětem i rodičům. Baví mě to a nemám to jako hlavní příjem, takže spíš ani ne. Já to beru jako svůj koníček, zábavu a odreagování, plus teď budu spolupracovat s Káznicí na smlouvu.

Máš na závěr nějaký vzkaz pro naše čtenáře?

Doufám, že se vám rozhovor líbil a jsem ráda, že jsem vám mohla poskytnout možnost trochu nakouknout, o čem vlastně romský tanec a kultura je. Děkuji.

rozhovor vedla Veronika Kačová

„Kamav man te dochudel andre michelinsko restauracija“

Kedvešne džene, save ginen, rado bi tumenge phenavas pal o terno kucharis Tomáš Funti khatar Brna. Kerlas bufi andre restauracija Entrée Restaurant ko Přemek Forejt andre Olomouca. O Tomáš hino imar dujto berš andro Norsko, kaj pes sikhlon nevi bufi the inspirinel pes andre peskeri praxija. O taviben dikhel but rado, tavel imar epta berš.

Servus, Tomáš, šaj amare dženge, save ginen, vareso pal tute phenes?

Servus, vičinav man Tomáš Funti, hin mange bišupandž berš the kerav bufi sar kucharis. Tiž man šaj prindžaren khatar pořados Tuke TV Fajnovky Tomáše Funtihho.

Sar tut dochudlal andro taviben, ko tut sikhadaš te tavel?

Gondolinav mange, hoj pes oda ačhilas korkoro. Njiko man andre kada nasikhađas. Arakhlom, hoj taviben hin oda jekhfeder, andre soste man hin varesavo likeriben the andre soste šaj achaluuv. Phendom mange, hoj oda kerava calone jileha.

Keci berš imar keres kadi bufi the so tut tel kole berša đinas?

Efta berš tavav. Skušenosť? Tel kole berša man ajci sikhliřom, andro gastro hin nekfeder, hoj tumen sako đives vareso nevo šaj sikhlon. Kidav skušenosť khatar restauracija, kaj taven „fine dinning“, he

khatar restauracija, kaj pes tavel čechika chabena. Akana kidav skušenosť khatar cuzina.

Zaujiminel man, save skušenosť khatar cuzina oda hin?

Hin oda kajse, hoj keren bufi feder chabenenca, chabenenca, save andro Čechiko nachodchudena. Tiž oda hin o manuša, o manuša khatar Skandinavija hine cakom aver. Nane sikhade, hoj pes andre kuchňa kerel vika the aver, muřinen lenca te vakerel aver. Andre kuchňa sam pandž narodnosť, the so manuš, ta aver gođi.

Sar tut dochudlal andre cuzina?

Andre cuzina man dochudlom khatar kamaratos. O kamaratos adaj dživel the phučlas mandar imar duj berš pale, či bi kamřomas te avel pre sezona. Kamavas oda te skuřinel, sar oda hin andre cuzina, the imar adaj som pre duvareste.

The kaj akanak sal, the so andre kuchňa taves?

Som andro Norsko, kerav adaj bufi napřiklad le hřebenatkenca, pakambalenca the aver. Kajse veci ča kavka andro Čechiko nadikhena, som rado, hoj kaleha šaj kerav bufi.

Tomáš, kamehas bi jekhtar te dživel andre cuzina the te tavel?

Te bi oda majinelas te avel varekaha, ta hi, korkoro imar vaj na. Hin oda

but pharo, sar san andre cuzina korkoro. Kavka sar kavka hi, bizo bi kamavas mek varekaj te džal.

So pes tuke pačinel pre romaňi tradično kuchňa, the so bi pes šaj kerelas aver?

Pačinel pes mange ča koda, hoj oda hin tuňo surovini. The hoj khatar tuňo surovini džal te tavel lačho chaben. Te kerel aver oda džal furt, ale furt bi likeravas koda zaklados, palis tumen šaj bavinen le koreňiha abo prisadenca. Ale čačas bi oda nakeravas aver calo.

Šaj tavas o tradična romane chabena pro moderno zpusobos?

Sar te na, sar tavavas le Přemkoha, ta amen has holubki, andro aver standartos bizo, ale has odoj. Ta

bizo phenav, hi, šaj andre romaňi kuchňa te thovel he buter fantazija.

Soske perdal tute nane andro fora buter romane bistra lebo restauraciji?

Nadžanav te odphenel, sigeder mange gondolinav, hoj le Romenge chibinel tromadipen, vareso kajso te kerel. Paru romane restauraciji andre Čechiko republika hin, the hine he pro Youtube, andre jekh has napřiklad but prindžarduno foodblogger „Starej fotr“. Hin oda sigeder škoda, hoj adaj hin lendar čepo. Kamavas bi, hoj adaj te aven buter romane restauraciji.

Varesave džene, save ginen, tut šaj prindžaren khatar Tuke TV, kaj tavahas romane chabena, ale neves.

Kana pes andre tute phundrađa o tromadipen kada taviben te kerel aver?

Gondolinav, hoj oda začinđas, sar chudřom te kerel bufi ko Přemek. Odoj hin fest bari kreativita. Te keren bufi andre kajsi restauracija, ave-la tumen tiž rovnako kreativno gođi. Peršo oda skuřindom andre bufi, so mange pre kada phenena o kolega. Palis oda mukhlom avri andro svetos.

Tomáš, so tut nekbuter andre tiri bufi bavinel, the so bi kamehas te kerel andro tajsaskero?

Bavinel man e kreativita, čeporo adrenalin, the hoj pes sako đives vareso nevo šaj sikhlon. Mocinav man te džal pal miri bacht, te dochudel pes andre michelinsko restauracija. Andre tajsaskero bi mange kamavas te phundravel vareso miro, lebo te avel šefkucharis andre varesavi špičkovo restauracija. Džanav, hoj man odoj dochudava, but vař kada thovav miro dživipen. Hin oda pharo, ale džanav, hoj mange oda palis anela bacht.

Kedveřno Tomáš, kames vareso te phenel amare dženge, save ginen?

Udživen peske o kham, man les adaj but nane andre Skandinavija. (asal) Sigeder bi phenavas: Naaven zamukhle jekh pre aver, ale vinřinen jekh avreske.

phučelas e Veronika Kačová

E lektorka Terezie Křoková vakerel pal o khel'iben

E Terezie Křoková (33 berš) hiňi lektorka andro khel'ibnaskero suboris Čercheňa. Dživel ke Brna the hin la trin čhaja. Kerđas avri e škola sar obchodno manažeris, ale kala bufi nakerel. Savoro peskro časos del akanak le čhavage the peskre khel'ibnaskere suboriske Čercheňa. Maškar lakre zaujma perel o khel'iben, taviben, rado phirel la familijaha pro vleti, športos, geňiben. Lakri bari radosta hin te kerel le čhavorende radosta the te anel len dureder. Andro čirlatuňipen kerlas jekhetane buti le divadloha Paramisa, kaj bavinelas čha la bosorkake. Khelelas andro pherdo fora andre Čechiko republika. Buter tumen pal late doginena andro vakeriben.

Servus, Terez, keres bufi sar lektorka perdal romano khel'ibnaskero suboris khatar Brna, Čercheňa. Šaj amenge phenes, kana pes oda savoro ačhilas, the keci tuke has berš, kana chudlal te khelel, the kaj všadzi khelehas?
Khelav khatar mire eňa berš. Chudlom te khelel andro suboris Merci the khelavas pro vajkeci prekidkeribena, plesi, akciji, festivala, procesija, the tiž andro dikhlariben andro divadlos, kaj bavinavas glavno rola, la bosorkakeri čhaj. O khel'iben hin miro dživipen. Khatar berš 2019 mange kerđom avri miro suboris TS Čercheňa.

So bi amenge pal tiro khel'ibnaskero suboris phenahas?

Khelen ke mande akanak bišuduj čhavore, khatar trin berš dži ke dešocho berš. Khelas rumunsko, romano, rusiko khel'iben the o treninki amen hin andre Káznice, pre Bratislavská 68 ke Brna.

Sar o treninki dičhuvnen the savilen hin struktura?

Khatar 13 dži 16 ori amen hin savore kategoriji, ciknore čhave, bareder the bare, maškar oda amen hin 10 minufici pauzi.

„O khel'iben hin perdal mande savoro, kerav le čhavage he lengre dajenge the dadenge radosta.“

Sar bari zaujma hin pal o giľavipen the khel'iben khatar terne romane čhave?

Phenavas bi, hoj buter zaujma hin pal o khel'iben sar pal o giľavipen.

Andro khel'iben kampil disciplina the sasto štilos andro dživipen. Sar oda hin ke tute?

Hi, le manušeke kampil lačo dechos the nekbuter fizička. The šegetinel oda mange he te likerav mange e figura.

Kaj hin o začatkos andro romano khel'iben, the sar bi o romano khel'iben charakterizinehas?

O romano khel'iben avel khatar kočovna Roma, asi buter sar khatar 100 berš, kana o Roma phirenas verdanenca khatar than pro than, the e tradicija hiňi dži adadžives. Hin oda but temperamentno khel'iben, pherdo farbi the radostno bašaviben. O rumunsko khel'iben hino aver khatar romano khel'iben andre kada, hoj hin aver grati, charne rokli, gada the bare topanki, the džal odoj buter pal o kroki. Hin oda aver kultura the bašaviben. Rusiko khel'iben hin nekšukareder khel'iben, savo man nekbuter bavinel, hin odoj bare rokli, pherdo somnaka, hin len viragune farbi, the hin oda calkom poloko štilos, but oda džal te dikhel andro filmes Cikáni jdou do nebe. Phenavas bi, hoj oda hin nekphareder khel'iben, vaj pro teštos, the choreografija.

O khel'iben hin pal e disciplina the bufi. Sar motivines le čhavoren, hoj te chuden te khelel the te likerem o khel'iben?

Le čhavoren inspirinav nekbuter kaleha, hoj amen hin pherdo dikhlaribena. Akanak amen hin neve rokli the tiž kaleha, hoj len oda bavinel, the hin len odoj lengre kamaratki.

Save ajsipena, perdal tute, hin le lače khel'ibnaskere lektoris, okrem prirodzimen čalaviben? Bizo kamiben ko čhavore.

Prindžares he aver subora, save tiž khelen romano khel'iben? Sar pes peha likerem?

Hi, prindžarav suboris Piroš rouža, lenca pes likeravas lačhes. Palis o Salut Roma, jon treňinen odoj, kaj amen. Kole likeribena maškar amende hine ča, hoj pes pozdravinas.

So keren nalačhes andro romano khel'iben o lektora, save dikhes, the so šaj kerenas feder?

Te sikhavel le čhavoren pařiv, udžanlipen, aplauzis bijo hamišagos the choľi. Kada bi sako lektoris peskre čhavoren majinlas te sikhavel.

Save skušenostá tut hin sar lektorka andro romano khel'iben?

Skušenostá man hin but bare, bo khelavas but berš. Prekheldom avri cali Čechiko republika, sar andro khel'ibnaskere subora sar khelošis, ta sar lektorka. Khelav khatar mire eňa berš. Khatar berš 2006, kaj avri kheldom ke Praha prekidkeriben le suboriha Merci tel o likeriben la raňa Monika Balogova, polokes pregelom cali Čechiko republika, the has man možnosť he andre cuzina, tel o divadlos Paramisa, kaj bavinavas glavno rola, čhaj

la bosorkakri, odoj keravas buti vajduj berš. Khelavas pro pherdo akciji, festivala, plesi, charitativna akciji, prekidkeribena. Šaj phenav, he pro nekbareder festivalis ke Praha andro berš 2019 Khamoro.

Kana tiro suboris šaj dikhas, the so akana richtinen?

Akanak richtinas, hoj khelaha andro Romano muzeum ke Brna, varekana andro oktobris.

So perdal tute znameňinel o khel'iben, the džal pes adadžives te udžidarel sar lektorka andro khel'iben?

O khel'iben hin perdal mande savoro, rado kerav le čhavage he lengre dajenge the dadenge radosta. Bavinel man oda, ale nane man oda sar miri glavno buti, ta duminav, calkom aňi na. Me oda lav sar miri zaujma the avka man odreaginav, the akana kerava jekhetane buti andre Káznice pre smlouva.

Terez, me tuke palikerav vaš tiro časos the vinšnav tuke andro khel'iben savoro lačo. Kames pro agor vareso te phenel amare dževenge, save ginen?

Pařav, hoj pes tumenge o vakeriben pal mande paćinel, the som rado, hoj tumenge vareso šaj phendom pal kada, so hin romano khel'iben the kultura. Paľikerav.

phućelas e Veronika Kačová

„Usiluji o to dostat se do michelinské restaurace“

Milí čtenáři, rádi bychom vám představili mladého kuchaře Tomáše Funtího z Brna. Pracoval v restauraci Entrée Restaurant u Přemka Forejta v Olomouci. Tomáš je už druhým rokem v Norsku, kde získává nové kuchařské zkušenosti a inspiruje se pro svou kulinářskou práci. K vaření má velice blízký vztah, věnuje se mu už sedm let.

Ahoj, Tomáši, mohl by ses našim čtenářům představit?

Ahoj, jmenuji se Tomáš Funtí, je mi pětadvacet let a pracuji jako kuchař. Také mě můžete znát z pořadu Fajnovky Tomáše Funtího z Tuke TV.

Jak ses dostal k vaření, kdo tě k vaření přivedl?

Myslím si, že se to stalo samo od sebe. Nikdo mě k tomu nepřivedl. Zjistil jsem, že vaření je to jediné, k čemu mám nějaký vztah a čemu dokážu rozumět. Rozhodl jsem se tomu věnovat naplno.

Jak dlouho se tomuto řemeslu věnuješ a jaké jsi za tu dobu nasbíral zkušenosti?

Sedm let se věnuji vaření. Zkušenosti? Za tu dobu jsem jich nasbíral už tolik, v gastru je ta jedinečnost, že vlastně každý den se můžete něco nového naučit. Sbíráám zkušenosti z restaurace zaměřené na fine dining i z restaurace, kde si dáte české klasiky. Momentálně sbírám zkušenosti v zahraničí.

Zajímá mě, jaké zkušenosti z ciziny to jsou?

Je to třeba to, že pracujete s lepšími produkty, s potravinami, které v Česku neseženete. Také jsou to lidi, lidi ze Skandinávie jsou úplně jiní. Nejsou zvyklí, aby se v kuchyni řvalo a podobně, musíte s nimi mluvit jinak. V kuchyni je nás pět národností, a co člověk, to jiná mentalita.

Jak ses k vaření v zahraničí dostal?

Do zahraničí jsem se dostal přes kamaráda. Kamarád tu žije a zeptal se mě už před dvěma lety, jestli nechci přijet na sezónu. Chtěl jsem si vyzkoušet zahraničí a jsem tu už podruhé.

A kde momentálně jsi a co v kuchyni připravuješ?

Jsem v Norsku, pracuji tu například s hřebenkami, pakambalou a podobně. Tyhle věci jen tak v Česku prostě nevidíte. Jsem rád, že jsem s tím mohl pracovat.

Tomáši, chtěl bys jednou v zahraničí žít a věnovat se vaření?

Pokud by to mělo být s někým, tak ano, sám už asi ne. Je to velmi těžké, když jste v zahraničí sám. Každopádně ano, určitě bych chtěl časem ještě někam jet.

Co se ti líbí na tradiční romské kuchyni a naopak, co by se na ní mohlo změnit?

Líbí se mi akorát to, jak je to všechno z levných surovin. A že se z oby-

čejných surovin dají dělat dobrá jídla. Změnit se to vždycky dá, ale stále bych se držel toho základu, případně si pak můžete hrát s kořením nebo přísadami. Ale rozhodně bych to neměnil celé.

Mohla by se tradiční romská jídla vařit z tradičních surovin, ale na moderní způsob?

Jistě, když jsem vařil u Přemka, tak jsme tam měli holubky, v jiném stan-

dardu samozřejmě, ale byly tam. Takže určitě jsem pro, že se dá v romské kuchyni využít i více fantazie.

Proč podle tebe nejsou ve městech romská bistra nebo restaurace?

Nedokážu odpovědět, spíš si myslím, že většině Romů chybí na to odvaha, něco takového udělat. Pár romských restaurací v České republice je, jsou i na YouTube a v jedné byl například i velice známý food-

bloger „Starej fotr“. Je to spíš škoda, že jich je málo. Přál bych si, aby tu bylo více romských restaurací.

Někteří čtenáři si tě můžou jednoznačně pamatovat z Tuke TV, kde připravuješ skvělé romské pokrmy, ale v novém kabátě. Kdy se v tobě probudila odvaha tohle změnit?

Myslím si, že to začalo, když jsem začal pracovat u Přemka. Tam je kreativita neuvěřitelná. Když pracujete v takové restauraci, začnete sami mít kreativní nápady. První pokus jsem vždy dělal v práci, co mi na to řeknou kolegové. Pak jsem to pustil do světa.

Tomáši, co tě nejvíc baví na tvém řemeslu a o co usiluješ do budoucna?

Baví mě ta kreativita, trochu adrenalin a že se můžete každý den něco nového naučit. Usiluji o vlastní úspěch, dostat se do michelinské restaurace, v budoucnu třeba otevřít něco svého, nebo aspoň být šéfkuchař v nějaké špičkové restauraci. Víím, že toho dosáhnou, dost totiž kvůli kariéře obětují. Je to těžký, ale víím, že mi to časem přinese ovoce.

Milý Tomáši, máš na závěr nějaký vzkaz pro naše čtenáře?

Užívejte si teplo, já ho tady moc nemám ve Skandinávii. (smích) Spíš bych řekl: Nebuďme závislí jeden na druhém, ale přejme jeden druhému.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Výstava Českoslovenští letci v RAF – Nebeští jezdci

KDE:

Hodonín u Kunštátu.
Památník holocaustu
Romů a Sintů
na Moravě

TRVÁNÍ VÝSTAVY:

3|4 – 31|10 2024

Vstup zdarma

Věděli jste, že jeden z nich létal bez nohy? Že se důstojnický sluha stal velitelem britské peruté? Výstava mapuje období od počátku výcviku budoucích příslušníků RAF, přes jejich nebezpečné útoky do odboje i boje za svobodu v letectvech několika zemí.

Djot 310, peruté RAF před letounem Hawker Hurricane Mk I na letišti v Duxfordu (7. 9. 1940).
Zdroj: Sbírky Imperial War Museums, Foto: Stanley Arthur Devon

Hodonín u Kunštátu, Památník
holocaustu Romů a Sintů na Moravě,
Hodonín 76, 679 75 Hodonín

rommuz.cz

Kiba Lumberg od 17. 5. 2024

ČERNÝ

mark muzeum romské kultury

MOTÝL

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srmn.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: hotově složenkou

bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:

bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo pošlete e-mail s vašimi údaji na adresu holomkova@srmn.cz

cena předplatného pro rok 2024 je 420 Kč

Romano suno 2024

Džanas romanes? Ta ma ladža! Khel avri!

Romano suno (Romský sen) je soutěž v romštině. Zúčastní se jí i ty! Je jedno, kterým romským nářečím mluvíš. Můžeš poslat svůj text do Pisinas romanes, video do Vakeras romanes anebo si v romštině zasoutěžit na živo v Džanas romanes.

Vyber si jedno z témat! Napiš o něm! Anebo o něm natoč video!

Nekfeder manuš, so les prindžardal / Nejzajímavější osoba, kterou jsi poznal(a)

So aveľa pal o meriben? / Co bude po smrti?

Sar dikhes pre kada, te pes kamen duj džuvľa abo duj murša? / Jak vnímáš to, že se milují dvě ženy nebo dva muži?

Te bi pale ulřifomas, kamavas bi te aveľ... / Kdybych se znovu narodil(a), chtěl(a) bych být...

Pisin pal koda, so kames / Volné téma

PISINAS
romanes

VAKERAS
romanes

Chceš se utkat v romštině na živo? Džanas romanes je tu pro tebe!

Přihlaš se sám anebo ve dvojici (ze své rodiny, školy, neziskovky). Vítězi dvojice, která rychleji napoví a uhadne slova v romštině. Hrajeme nejdřív on-line, finalisté se utkají v prosinci v Praze.

Informace pro účastníky

Texty a videa pošlete do Nové školy, o. p. s. do 30. června.

Do Džanas romanes se hláste do 31. října.

kontakt: marie.borkovcova@novaskolaops.cz; více na www.novaskolaops.cz

Projekt je realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky. Výstupy projektu neprozetnížní název Úřad vlády České republiky a Úřad vlády České republiky neodpovídá za použití informací, jež jsou obsahem těchto výstupů.

Obecně prospěšná společnost Nová škola je nezisková organizace, která od roku 1996 podporuje aktivní vzdělávání dětí, včetně dětí znevýhodněných a kulturně znevýhodněných dětí a mládeže.

SRNM

OD ROKU 1991 SPOLEČNĚ S VÁMI

Adresa redakce

Romano hangos

a

Společenství Romů

na Moravě

Cejl 460/35,

Brno 602 00

tel.: 545 246 673

www.srmn.cz

číslo účtu:

2300661977/2010